

Li Ang 李昂 (Tchaj-wan)

Li Ang patří k předním tchajwanským feministickým spisovatelkám. Nebojí se ve svých dílech pracovat s tabuizovanými tématy a prozkoumávat projevy sociální nespravedlnosti. Odvážně propátrává rozmanité podoby sexu, násilí, touhy, nevyhýbá se však ani národní politice a fikci přitom používá jako platformu k odhalování společenských neduhů a k reflexi lidské přirozenosti. Její jedinečný autorský hlas, který vyzývá na souboj zažitá pravidla, mnohdy vzbuzoval kontroverzi, ale zároveň byl impulsem k průlomovým debatám a ke změně myšlení i posunům ve společnosti. Její díla přispěla k rozšíření povědomí o tchajwanské literatuře ve světě – byla přeložena do šestnácti jazyků včetně češtiny, angličtiny, francouzštiny, němčiny a japonštiny. Během své více než padesátileté tvůrčí dráhy získala Li Ang četná literární ocenění. Díla této vlivné vizionářky jsou jak uměleckými klenoty, tak významnými komentáři ke stavu tchajwanské společnosti.

ukázkou přeložil Šimon Suk

Nalíčená oběť

1

Krásná dívka z dobře situované rodiny z tchajpejské čtvrti Ta-tao-čcheng vystudovala na *Tokijské kulturní dívčí akademii*. V této instituci, běžně nazývané „škola pro nevěsty“, se dívky učily pravidlům chování, jimiž by měla nevěsta disponovat – jak se správně oblékat a líčit, jak aranžovat květiny a jak být dobrou ženou v domácnosti.

Bylo to právě v Tokiu, kde se zprostředkovaně seznámila s věhlasným doktorem Wangem – jedináčkem rovněž pocházejícím ze čtvrti Ta-tao-čcheng. Když se již nějakou dobu mluvilo o svatbě, povolal patriarcha manželčiny rodiny své stále ještě nedostudované dcery, aby se postaraly o přípravu svatby. Manželova rodina čekala, až syn dokončí vyšší studia medicíny, aby se na svatbu mohl vrátit na Tchaj-wan.

Jednoho posvatebního sychravého rána krátce před rozedněním byla vyslána početná vojenská jednotka, která manžela odvedla. Následovalo odsouzení k trestu smrti zastřelením, odůvodněné následujícími fakty: někteří jeho příbuzní zemřeli při Incidentu 28. února, a on prý proto v srdci chová nenávist; v Japonsku se zapletl s tajnou organizací podporující ozbrojený odboj, a proto byl po návratu na Tchaj-wan vyhodnocen jako špeh usilující o svržení vlády.

(K takovýmto událostem nedocházelo pouze v roce 1947, ale i v padesátých letech při velkém zátahu za bílého teroru.)

Po manželově zatčení žena zjistila, že čeká dítě – za normálních okolností šťastná událost lidově nazývaná „radost přicházející do domácností“. Ale když plod vášnivé svatební noci, syn, přišel na svět, jeho otec již nebyl mezi živými.

Dvě generace Wangovy rodiny (starší strýc z otcovy strany se účastnil odboje a tragicky zahynul na rohu ulice, kde se nacházela jejich klinika; tělo se našlo na břehu řeky s obličejem

rozdrceným tak, že byl zcela nerozpoznatelný, ale naštěstí v kapse zůstal recept; teprve po několika dnech, kdy už tělo začalo podléhat rozkladu, ho pozůstalí tajně v noci odvezli) si prošly dvěma děsivými politickými incidenty. Nikdo se neodvažoval do jejich rodiny přiznat, i proto rodina ztratila většinu svého majetku a zůstalo jí jen několik obchodů s léčivými bylinami.

Manželčinu rodinu svazovala stálá hrozba, že budou spojeni s velkým záťahem za bílého teroru, sourozenci se jí neodvažovali přímo pomáhat, jen po nějaké době na stále krásnou dívku začali naléhat, aby se opět vdala.

Půvabná dívka z Ta-ao-čchengu, které dříve všichni záviděli, se však s čerstvě narozeným dítětem snažila přežít sama, a proto se rozhodla využít znalosti nabyté v japonské „škole pro nevěsty“ a začala se živit uměním líčení a oblékání.

* * *

Přestože ženu sotva přesáhnoucí čtyřicítka život nikterak nešetřil, vůbec jí to neubralo na kráse, naopak, četnými životními zkušenostmi získala zřejmou vyrovnanost. Ačkoli status vdovy po politickém provinilci některé lidi odradil, stále se nabízelo velké množství nápadníků. Avšak krasavice, přišedší o manžela, se už znovu nevdala a jakýmkoli milostným pletkám se vyhýbala. Vedla vskutku příkladný život, zcela bez poskvrny.

Syn naplňoval matčiny naděje. Nebyl sice příliš vysoký, jeho rysy však překypovaly stejně elegantními a mladistvými půvaby. Navíc zdědil rodinnou inklinaci k lékařské profesi, a tak se po úspěšných studiích na prestižní univerzitě stal znamenitým internistou.

Zbavena dalšího finančního břemene, když se její syn vrátil do Ta-ao-čchengu a začal pracovat jako doktor, naplnula matka veškeré úsilí do odbojového hnutí. Vždy byla vidět v popředí protestních akcí. Při potlačení jedné z nich byla policií zbita tak, až měla zkrvavený celý obličej. Jindy jí vyrazili dva přední zuby či málem přišla o oko. Stále se však odmítala vzdát. Až čtyři silné a statné policistky ji byly schopné odvést z místa činu.

Odvahou, vytrvalostí a obětavostí si vysloužila úctu všech odbojářů, všichni jí s obdivem říkali Mára Wangová.

2

Mára Wangová klečela s nohama blízko u sebe naproti rakvi a s rukama sepnutýma a přitisknutýma k hrudi upřeně rakev pozorovala. Sebrala veškerou sílu vůle, otevřela ústa a začala recitovat mantru, stále dokola jen pět slov:

Utíkám se k Buddhovi Amitábhovi...

Na jednotce intenzivní péče také jen dokola recitovala těchto pět slov, která představovala to jediné, co znala z náboženství: Utíkám se k Buddhovi Amitábhovi. V prostředí, kde vyrůstala, šlo o přirozeně naučenou frázi: Utíkám se k Buddhovi Amitábhovi.

Její syn se však stále neprobíral. Poslední dva týdny byl napojený na přístroje udržující životní funkce, ale nevypadal příliš nemocně ani churavě, jen tváře měl šedomodré jakoby bez barvy. Pěkný a elegantní obličej se čas od času pohnul při záškubech těla.

Nepochybně trpěl velkou bolestí. I kdyby si tu bolest neuvědomoval, jeho tělo zažívalo

neklid. Oblá protažená obočí se úzce spojovala na jeho čele, sešikmené a hustými řasami lemované oči byly zavřené, jako by se již za žádných okolností nechtěly znovu otevřít.

Vůbec s nemocí nebojoval, smrti se nebránil, a jak ho životní síla opouštěla, napínal veškeré úsilí k tomu, aby již nikdy nenabyl vědomí a nemusel oči otevřít.

Určitě se něčeho bál. Jeho bezbarvé drobné rty se bez ustání otevíraly a zavíraly. Jako by se snažil vykřiknout, avšak jeho hlas nikdy nepronikl skrz mezírku mezi rty. Zpod deky byly vidět útlé ruce, jež občas zatínal v pěst, až se mu na nich objevily modré žíly. Pravidelně se opakující záškuby v obou nohách působily, jako by se ze všech sil snažil vykročit vpřed.

Utíkám se k Buddhovi Amitábhovi... znovu recitovala Mára Wangová. Utíkám se k Buddhovi Amitábhovi...

Vždyť dřív sebou taky takhle ve snu škubal. Bylo to ve třetím ročníku střední školy. Jako by vždy chtěl utrápeným hlasem mocně ze sna vykřiknout. V úzkém pronajatém prostoru nezbývalo než spát na rohožích *tatami*, jichž přes den používali jako psací a jídelní stůl. Když zdvihla závěs mezi nimi, okamžitě viděla, jak sebou její syn škube, především pak nohama, jako by chtěl utéct, ale nebyl toho schopen.

Po probuzení se nejprve vyděšeně držel jejího těla a často ji štípl do ruky tak silně, že se objevila fialová modřina. Když se pak zcela probral, předstíral jako že nic, a ještě ji utěšoval.

Zcela jistě se něčeho bojí, ale nechce to říct, aby si maminka nedělala starosti. I když matka tušila synovy obavy, byla bezmocná.

V té době na ně „dohlížel“ důstojně vystupující voják ze zpravodajské služby. Nebýt obezity, nejspíš by šlo o celkem pohledného muže středního věku. Byl člověkem více než vhodným pro tuto práci. Vůbec se nepodobal svým předchůdcům, kteří vždy jen vyhrožovali, za všechno možné je chtěli popraviti či zavřít, snažili se vynutit dobrovolné doznání tajných informací ze zahraničí a k jakým podvratným činnostem odtamtud byli nabádáni.

Jenom on přicházel každý den, i když nemusel. Vždycky večer krátce po večeři se zpoza dveří ozvalo zdvořilé zaklepání. A aby to návštěvníkovi obchodu s oblečením usnadnili, nezamykali dveře až dlouho do noci.

Zpočátku se matka domnívala, že důvodem jeho vytrvalosti je její půvab. V minulosti často zažila, že se jí agenti zpravodajské služby chtěli zmocnit a lačně říkali: „Dáš mi, ne? No tak, dáš páníčkově přece. Vy ženský bez mužského kontaktu večer samým nutkáním nemůžete usnout, ne?“

Někteří, když ani brvou nehnula, gestikulovali před stolem na šití nůžkami pevně sevřenými v ruku. Jiní pak chrlili nadávky: „Jebat kundu tvojí mámy! Když ste se vy ženský chtěly vždycky vykoupit, poslali vás do armádního bordelu šlapat! Jebat tvoji bábu i mámu, ty otrokyně! Kdo si jako myslíš, že seš?!“

Brzy se mezi ní a synem vytříbilo tiché porozumění beze slov a bystrý chlapec začal předstírat, že je dospělý. Aby si získal přízeň hostů, nabízel tabák a staral se o vodu na čaj. Pobíhal sem a tam, aby bylo zcela zřejmé, že je v bytě i někdo další, čímž návštěvníkům bránil v případných dalších krocích.

Muž středního věku, který je každý večer navštěvoval, se nikdy neuchýlil k nevhodným návrhům, ani k žádným slovním narážkám (o co mu šlo?). Chlapec, již od útlého věku chápal,

že nemůže svou překrásnou maminku nechat o samotě, a po nocích se od ní téměř nehnul. Tři lidé v malinkém bytě, maminka se snažila na šlapacím šicím stroji co nejrychleji dokončit oblečení na zakázku, chlapec se věnoval domácím a studijním povinnostem a voják středního věku seděl bokem, staral se o sebe a se zarudlýma kulatýma očima kouřil jednu cigaretu za druhou.

Matka ženskou intuicí brzy pochopila, že i když zde voják každý večer hlídkuje, vůbec mu nejde o její krásu. Ale o co mu tedy šlo?

3

Přistoupila k rakvi a po několika usilovných pokusech nadzdvihla její víko. Všude se vznášel bílý mlhavý kouř. Její syn ležel oblečený, stejně jako před pěti dny v pohřebním ústavu, v safírově modrém obleku a bílé košili s červenou kravatou. Na nalíčeném obličejí, jemuž se dostalo péče pracovníků pohřebního ústavu, se mu zračil zcela pokojný, klidný, ba dokonce uvolněný výraz. Jako by konečně mohl pohodlně složit hlavu na dno dřevěné rakve a celou vahou svého těla nerušeně spočinout v této dřevěné schránce. Jako by se rozhodl, že již nikdy neotevře oči, ani nezdvihne koutky úst do úsměvu.

Máma Wangová se předklonila a s obrovským úsilím otevřela svou krabičku s kosmetikou. Nadzvednutí víka rakve ji natolik vyčerpalo, že obě její ruce zachvátil nekontrolovatelný třas. Naštěstí byla všechna líčidla po otevření krabičky na svém místě – nespočet rtěnek, pudrů a očních stínů rozličných barev, dosud nikdy nepoužitých.

Vytáhla z krabičky lahvičku minerální vody na obličej, sklonila se k synově obličejí a důkladně jej postříkala. Poté vzala odličovací mléko, nanasla jej na synovo čelo, jeho tváře a bradu a oběma rukama jej začala lehce roztírat.

Při doteku byla synova kůže nejen studená jako led, ale ztratila i veškerou pružnost. Teplota suchého ledu nestačila tělo zmrazit, pouze ho uchovávala v chladu. Když hladila měkkou kůží na obličejí, jeho kontury se pod jejími dotyky pozvolna ztrácely. Dlouho se zdálo, že se nenavráť a její prsty jako by byly kůží vstřebány, jako by k ní přilnuly tak, že se již nikdy nedostanou ven.

Na silné vrstvě naneseného pudru, nyní již zaschlé a ztvrdlé, se objevily puklinky a obličej v mžiku zbrázdily drobné trhliny. Máma Wangová proto opět na obličej nastříkala pleťovou vodu. Ta pronikla do škvírek a v kombinaci s pudrem vytvořila na tváři žmolky, které jako by odhalily celou tvář, roztríštěnou tvář.

Když odstranila lesklý růžový pudr, obličej jejího syna se v mžiku zmenšil, jeho mrtvolně šedá, bledá tvář byla plná temných stínů. Na impozantním obličejí se mu zračilo rozhořčení, nespravedlnost a neklid. Na rtech mu naštěstí zůstala tmavá barva rtěnky, ač vypadala velmi zvláštně, alespoň připomínala lidskou barvu.

Máma Wangová trochu zaváhala, neboť nikdy předtím neodličovala rtěnku, a prohlížeje si synův zsinálý obličej plný bezpráví a smutku, útěšně hlesla: „Buď v klidu, v budoucnu se předstírání nevyhneš.“

Poté Máma Wangová velmi pomalu a lehounce nanasla na synův obličej pleťovou vodu a poté pleťové mléko, jako by se bála, že jej probudí. Počkala, až voda a mléko zaschnou, a vyňala

podkladový krém. Nanesla jej na houbičku a pečlivě po malých částech rozetřela. Jeho kůže již byla zcela ochablá, i kdyby sloučila glycerin s pudrem, bylo jasné, že žádný krém ani pudr pokožka nevstřebává.

Často houbičkou mazala obličej, až zůstala jen drobná vrstva a vše ostatní zmizelo. Neustále se domnívala, že krému na houbičce není dost, a tak znovu a znovu přidávala na tu nehybnou tvář další. Nanášela nerovnoměrné vrstvy, které se táhly nahoru, jako kdyby na těle tlející mrtvoly vyrašila plíseň. Jen ta houbička, nasáklá a buclatá podkladovým krémem, jako by hltala a vstřebávala život.

Máma Wangová láskyplně přikývla a tiše zamumlala: „Když jsi se narodil, bylo období, kdy jsem pudr vůbec neuměla nanášet, zůstával jen na povrchu.“

Položila houbičku a podkladový krém, který ve velkém nabrala na prsty, postupně lehounce rozetřela na synův obličej. Nebylo to jednoduché. Silná vrstva krému vyvolala zakrývací efekt – původní bledost a temné stíny se změnily v dokonale ženskou slonovinovou bělobu.

* * *

Synův křik ze spánku a noční probouzení začaly poté, co zavalitý agent zpravodajské služby, muž středního věku pocházející z vojenské rodiny, odešel, nebo snad již když k nim začal každý den docházet, to se synem začalo takto vypadat?

Máma Wangová zakroutila hlavou.

Kdy se mu to povedlo? A jak? Od chvíle, kdy si to na jednotce intenzivní péče uvědomila, jí tato skutečnost ovládla mysl. Na vině byla jenom ona sama, neboť na tuto možnost nikdy nepomyslela. I když dosud nikde o podobném incidentu neslyšela, nenapadlo ji, že přecenila svoji krásu a půvaby a až příliš pozdě pochopila, že cílem mužových zájmů ve skutečnosti nebyla ona. (Její obličej, to je hotová katastrofa!)

Máma Wangová natáhla ruce a začala si drásat obličej. Vybavovala si, jak jí dříve všichni záviděli bělavou kůži, ale ta v jejích rukou nyní působila hrubě, vrásčité a povisle. S hrůzou se probudila.

Toho večera mířila na jih, aby vyjádřila podporu zrušení posledního zlovolného zákona z období stanného práva – článku 100 o trestu smrti. V přednáškové síni se obvykle končilo mezi jedenáctou, dvanáctou, a tak se původně ani neplánovala vrátit tentýž den, dokonce zavolala synovi, že se vrátí až následujícího dne.

Zcela náhodou se našel člověk, který mířil autem na sever. Máma Wangová si pomyslela, že večer na dálnici nebude takový provoz, a tak se domů navrátila už brzo ráno okolo třetí. Již po třicet let měla ve zvyku jít zkontrolovat syna. Od jeho narození, ať už byla kdekoli nebo dělala cokoli, vždy se po návratu domů, ráno či večer, nejdříve ujistila, že tam syn je. Měla strach, že kdyby tam nebyl, už jej nikdy neuvidí. Pohled na něj ji vždy uklidnil, byla to pro ni určitá pojistka.

Jednoduše otevřela nezamčené dveře. V rozkošném růžovém světle se její syn otočil s napudrovanou tváří, v ruce držel rtěnku, kterou si právě nanesl na horní ret. Pudr byl naprosto bílý, a navíc si ho nanesl jen na tvář, zatímco krk a holá hrud' byly nažloutlé. Na tvář,

vypadající jako maska, si namaloval protažená oblá obočí, nanessl sytě fialové a zlaté oční stíny. Oční linky byly přehnané a nepřesné, namalované mimo očnice. Namaloval se tak, že oční víčka vypadala, jako by se měla co nevidět otevřít dokořán a věčně vyjadřovat údiv.

Nerozetřená růž na tvářích měla barvu broskve a všechna se soustředila ve dvou kolečcích u lícních kostí, jako když si vesnické ženy ráno začínají malovat růž ve stylu „japonské vlajky“.

A rtěnka na horním rtu byla nanesená evidentně špatně, nevyrovnanými tahy přesahujícími horní ret. Nenamalovaný spodní ret jako by otvíral ústa a neustále hledal svou drahou polovičku, aby jí vypověděl, že není namalován, tu nesdělitelnou skutečnost.

* * *

Máma Wangová konturovací tužkou co nejpečlivěji obtáhla synovy rty, čímž zdůraznila jeho malá ústa. Poté na štěteček nanessla šarlatovou rtěnku a sytě rty nabarvila. Temná rtěnka, již měl z pohřebního ústavu, mu stále ulpívala na rtech, a tak nanesení další vrstvy bylo velmi jednoduché. Zanedlouho se krásné a plné rty blyštily čerstvým světloujícím šarlatem, oslnivou vlhkou září.

„Vím, že chceš tyhle rty,“ prohlásila spokojeně Máma Wangová. „Každý, kdo je spatří, je zatouží políbit.“

Kořen synova nosu byl vždy vysoko, a tak nebylo třeba boční strany nosu zvýrazňovat, protože příliš vysoký nos by kazil jemné rysy obličeje – dojem, který pečlivě vytvořila. Nato Máma Wangová vytáhla broskvovou růž, na obě tváře nanessla jemně narudlou vrstvu a rázem synův obličej získal barvu.

„Ta růž ve stylu „japonské vlajky“ vypadá hrozně. Opravdu to tak chceš?“ přemítala Máma Wangová.

Krátce si syna prohlédla, pak nanessla ještě víc broskvové k jeho lícním kostem a vše postupně roztírala. Zároveň dbala, aby na obou tvářích zůstaly rudé kotouče.

„Takhle to půjde!“

Vznášející se hustý bílý kouř ze suchého ledu se potuloval měděnou rakví. Mrtvola ležící v ní měla na sobě vše potřebné – safírově modrý oblek a bílou košili s červenou kravatou. Jen obličej měla barevný tak, jako by patřil dívce.

Šlo o zvláštní nesoulad, jako by vršek hlavy, obličej a zbytek těla někdo chybně poskládal z různých navzájem nesourodivých lidských těl. Na obličej jako by ulpívala nalíčená lidská kůže. Prázdně se vznášel v bílém kouři, slyšel takovou žensky svůdnou krásou, jež přináší zkázu království.

A Máma Wangová zírajíc okouzleně zamumlala: „Vždyť tvůj styl líčení, kterého jsem si dřív nevšímal, je stejný jako ten můj! Je to, jako bych uvnitř ležela já, zlatíčko. Ty jsi já!“

Jak opustila synův pokoj, si vůbec nepamatovala, jen neustále přemítala o tom, jak jí připadal jeho nalíčený obličej povědomý, jako by jej už někde viděla. Pamatovala si, jak zavřela dveře a zaslechla zřetelné cvaknutí zámku, jež se zakouslo do dřevěné zárubně.

Jedné chladné noci koncem léta chodila Máma Wangová ulicemi až do svítání, kdy se celé město s burácením začalo probouzet. Neustále zahýbala do dalších uliček a pokračovala

v chůzi.

Již nikdy se nevrátila domů. Následující půlrok po ní syn pátral, Máma Wangová však nebrala ani telefon.

Během dvou týdnů na jednotce intenzivní péče, dokonce ani v posledních chvílích života se syn neprobral. A tak posledním momentem, kdy matka spatřila jeho tvář, byla ona noc, kdy otevřela dveře a on se v okouzujícím narůžovělém světle otočil s růží nanesenou na plných tvářích a se rtěnkou v ruce, již si namaloval jen horní ret.

Ty dveře se v matčině srdci, plném výčitek svědomí, neustále a neustále otvíraly – nyní viděla zřetelně vše, dokonce i ty nejmenší detaily, které předtím přehlédla. Vybavila si, jak před ním na nízkém stolku leží paruka s dlouhými kudrnatými vlasy kroutícími se ze stolku dolů jako hadi, až se zdálo, jako by se nebyly schopné zastavit. Všimla si i toho, jak měl na sobě růžové pyžamo po pás (či snad obřadní oděv?) s odhalenými rameny. Nevkusně lesklý saténový povrch byl vykládán tretkami a na zcela odhaleném límečku byly stejnou růžovou barvou vybarvená kuřecí pírka (nebo umělé štětinky ze štětečku?). Límeček mu volně obklopoval velkou a vystouplou hrudní kost a ohryzek.

* * *

Mámě Wangové vytryskly slzy. Zamlžily se jí oči, a tak si je rukou urychleně utřela. Neexistuje snad nějaké úsloví, že dopadnou-li rodičovy slzy na zemřelého v rakvi, tak se ponoří do jezírka krve a již nikdy se nepřevtělí?